

Fredagen den 10 januari

Kl. 16.00

Fredagen den
10 januari 1975

§ 1 Bordlades

Proposition och skrivelse

Nr 1 med förslag till statsbudget för budgetåret 1975/76

Nr 4 med kommittéberättelse 1975

§ 2 Anmälades och bordlades

Propositioner och skrivelse

Nr 2 med förslag om tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75

Nr 3 med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser

Nr 5 om allmän folk- och bostadsräkning år 1975, m. m.

Nr 7 om förvärv av aktier i AB Pripps Bryggerier

§ 3 Anmälades och bordlades

Redogörelser

Nr 1 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Nr 2 Riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för år 1974

Nr 4 Skrivelse från Nordiska rådets svenska delegation med överlämnande av tilläggsberättelse om rådets tjugoundra session, andra samlingen

§ 4 Anmälades och bordlades

Motioner

Nr 1 av herrar *Andersson* i Örebro och *Hovhammar* om upphävande av skatten på annonser och reklam

Nr 2 av herr *Boo m. fl.* om införande av kvinnlig tronföljd

Nr 3 av herrar *Fiskesjö* och *Boo* om folkomröstning i grundlagsärende

Nr 3 av herr *Hermansson m. fl.* om övergång till republik

Nr 5 av herrar *Hyltander* och *Enlund* angående tidpunkten för tillhållande åt riksdagsledamöterna av regeringens propositioner

Nr 6 av fru *Jacobsson m. fl.* om slopande av titlar i riksdagens officiella språk

Nr 7 av herr *Sjöholm* om kyrkans skiljande från staten

Nr 8 av herr *Sjöholm* angående medlemskap i politiskt parti eller religiöst samfund

Nr 9 av herr *Hermansson m. fl.* om avslag på anslag till hov- och slottsstaterna

Nr 10 av herr *Hermansson m. fl.* om utredning rörande de kungliga slotstens framtida disposition m. m.

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

- Nr 11 av herr *Börjesson* i Falköping om höjd gräns för redovisningsskyldighet beträffande mervärdeskatt
- Nr 12 av herrar *Börjesson* i Falköping och *Johansson* i Skärstad om extra avdrag för nedsatt skatteförmåga för diabetiker
- Nr 13 av herr *Fridolfsson* om slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften för kristna och andra humanitära organisationer
- Nr 14 av herrar *Fridolfsson* och *Nilsson* i Agnäs om avdrag vid inkomsttaxering för gåvor till religiösa m. fl. ändamål
- Nr 15 av herr *Sjöholm* angående preliminärskatteavdraget på sjukpenning
- Nr 16 av herr *Sjöholm* om en luftförsämningsavgift på tobaksvaror
- Nr 17 av herr *Sjöholm* om skärpt realisationsvinstbeskattning vid försäljning av aktier
- Nr 18 av herrar *Stridsman* och *Johansson* i Holmgården om slopande av beskattningen av fritt bränsle från egen fastighet
- Nr 19 av herr *Börjesson* i Falköping om allmän rättshjälp för täckande av motparts kostnad i rättegång
- Nr 20 av herr *Olsson* i Sundsvall m. fl. om proportionellt val av nämndemän i tingsrätt
- Nr 21 av herr *Petersson* i Röstånga om ett vidgat lekmannainflytande i polisstyrelserna
- Nr 22 av herr *Börjesson* i Falköping om granskningsmyndighet för bouppteckningsmannaarvode m. m.
- Nr 23 av herr *Sjöholm* om förenklat förfarande för upplösning av aktiebolag
- Nr 24 av herr *Hermansson m. fl.* om erkännande av Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering, m. m.
- Nr 25 av herr *Torwald* om vidgad rätt till skadeersättning åt militär personal
- Nr 26 av herr *Börjesson* i Falköping om representation för handikappörelsen i försäkringskassornas pensionsdelegationer
- Nr 27 av herrar *Börjesson* i Falköping och *Hörberg* om en obligatorisk begravningsförsäkring
- Nr 28 av herrar *Börjesson* i Falköping och *Kindbom* om ersättning till styrelsesuppleanter i statliga organ
- Nr 29 av herr *Börjesson* i Falköping m. fl. om inkomstprövning av änkepension
- Nr 30 av herr *Hermansson m. fl.* om sänkt pensionsålder för gruvarbetare m. fl.
- Nr 31 av fru *Skantz m. fl.* om vidgad rätt till ersättning för resor i samband med sjukdom
- Nr 32 av herr *Westberg* i Ljusdal om skyldighet för pastorsämbete att underätta tingsrätt vid dödsfall, m. m.
- Nr 33 av fru *Anér* om åtgärder för att begränsa buller på arbetsplatser
- Nr 34 av fru *Anér* angående kontrollen av mediciner
- Nr 35 av fru *Anér* om fastställande av normer för mikrovågsstrålning
- Nr 36 av fru *Berglund m. fl.* om slopande av förbudet mot användning

- av kvinnlig arbetskraft i underjordsarbete
- Nr 37 av herr *Börjesson* i Falköping om skydd mot bullerskador i diskotek m. fl. lokaler
- Nr 38 av herr *Henmark* om statsbidrag till luftrenare för astmasjuka
- Nr 39 av herr *Henmark m. fl.* om bostadstillägg till folkpensionärer
- Nr 40 av herr *Hermansson m. fl.* om vidgad rätt till semester för deltidsanställda
- Nr 41 av herr *Werner* i Malmö om utredning rörande dödsbegreppet
- Nr 42 av herr *Werner* i Malmö om utredning rörande rätten att avstå från livsuppehållande åtgärder
- Nr 43 av herrar *Åsling* och *Stjernström* om inrättande av ett särskilt distrikt för yrkesinspektionen i Jämtlands län
- Nr 44 av herr *Sjöholm* om slopande av bidrag till Svenska boxningsförbundet
- Nr 45 av herr *Elmstedt m. fl.* om lokalisering till Karlskrona av yrkesteknisk högskoleutbildning
- Nr 46 av herr *Henmark* angående användningen av försöksdjur vid undervisning i grund- och gymnasieskolan
- Nr 47 av herr *Henmark* om ökad trafikundervisning i grund- och gymnasieskolan, m. m.
- Nr 48 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Fridolfsson* om alternativ till den obligatoriska skolan
- Nr 49 av herr *Ångström* om lokalisering till Skellefteå av viss postgymnasial utbildning
- Nr 50 av herr *Börjesson* i Falköping angående SJ:s pensionärsbiljetter
- Nr 51 av herr *Fågelsbo* angående vägverkets debiteringar för tjänster åt utomstående
- Nr 52 av herr *Gustavsson* i Eskilstuna om en översyn av vissa sanktionsbestämmelser
- Nr 53 av herr *Henmark* om obligatoriskt rattlås på motorfordon
- Nr 54 av herrar *Torwald* och *Stjernström* angående den regionala trafikplaneringen
- Nr 55 av herr *Torwald* och fru *Tillander* om ökat statsbidrag till kollektivtrafik
- Nr 56 av fru *Anér* och herr *Henmark* om åtgärder för förbättrat djurskydd
- Nr 57 av fru *Jonäng* om översyn av skördeskadeskyddet
- Nr 58 av herr *Krönmark m. fl.* angående senvinterjakt för yrkesfiskare och andra skärgårdsbor
- Nr 59 av herr *Sjöholm* om förbud mot nöjesjakt
- Nr 60 av herr *Knut Johansson* i Stockholm m. fl. om en plan för fortsatt vattenkraftsutbyggnad
- Nr 61 av herr *Börjesson* i Falköping om representation för handikapprelsen i länsarbetsnämnd
- Nr 62 av herrar *Fågelsbo* och *Pettersson* i Örebro angående statstjänstemans löneavdrag vid ledighet för uppdrag som riksdagsledamot
- Nr 63 av herr *Hermansson m. fl.* om minimiarbets tid för deltidsanställda, m. m.

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

Anmälan av interpellationer

Nr 64 av herr *Johnsson* i Blentarp *m. fl.* om särskilda platsombud inom AMS verksamhetsområde

Nr 65 av herr *Westberg* i Ljusdal om regionalpolitiska insatser för Gävleborgs län

Nr 66 av herr *Ångström* om ändrad ortsklassificering för Storumans kommun

Nr 67 av herr *Henmark* angående renhållningen av trottoarer och gångbanor

§ 5 Anmälan av interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 9 januari

Nr 1 av herr *Gustavsson* i Alvesta (c) till herr statsministern om kollektivanslutning till politiska partier:

I samband med att riksdagen år 1973 antog den nya grundlagen som vilande förslag gjorde riksdagens majoritet ett uttalande, där partier som tillämpar kollektivanslutning uppmanades att upphöra med detta. Vid 1974 års riksdag gjorde riksdagsmajoriteten ett förnyat uttalande i frågan med samma innehåll.

Dessa uttalanden från riksdagens sida kom i en tid då riksdagen i samband med debatten om den nya grundlagen har haft särskild anledning att se över den svenska demokratins innehåll och arbetssätt. Enligt min mening är individens rätt att fritt och självständigt välja politiskt parti grundläggande för demokratin. Kollektivanslutningen strider mot denna individuella fri- och rättighet. Reservationsrätten för den enskilde förändrar i detta avseende ingenting. Riksdagens uttalande innebär att nuvarande förhållanden skall förändras genom åtgärder från partiernas egen sida och inte genom lagstiftning. Att avskaffa kollektivanslutningen på detta sätt kan sålunda aldrig betraktas som ett ingrepp i fackföreningarnas självbestämmanderätt.

De svenska politiska partierna är bärare av den svenska demokratin. På deras förmåga att hävda den enskildes och samhällets fri- och rättigheter beror demokratins framtid i vårt land. Det måste sålunda i första hand ankomma på partierna att avstå från sådana åtgärder som är ägnade att urholka tilltron till deras vilja att hävda demokratins värden.

De valda ombuden i Sveriges riksdag beslutar i folkets namn. Dess beslut är avgörande för samhällets utveckling. Att åsidosätta beslut som fattats av riksdagen är straffbart i enlighet med gällande lagar. Gör riksdagen ett uttalande sker även det i folkmajoritetens namn. Det vore olyckligt och ägnat att allvarligt skada riksdagens auktoritet och därmed demokratin om uttalanden från riksdagen helt negligerades. Skall det svenska folkstyret förbli starkt också i framtiden är det av avgörande betydelse att riksdagens ställning inte försvagas eller urholkas. Dess åsikter och beslut måste få förbli

vägledande för samhällsutvecklingen.

Med hänvisning till vad jag anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till herr statsministern få ställa följande fråga:

Vill statsministern lämna en redogörelse för vad som hittills har skett med anledning av riksdagens uttalande den 6 juni 1973 och riksdagens beslut den 7 november 1974 angående kollektivanslutning av enskilda personer till politiska partier?

den 10 januari

Nr 2 av herr *Hermansson* (vpk) till herr statsministern om maktkoncentrationen inom det privata näringslivet:

I skrivelse av den 10 maj 1960 anhöll riksdagen om en utredning i syfte att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. I november 1961 tillsattes den begärda utredningen. Enligt direktiven skulle koncentrationsutredningen bl. a. kartlägga ägandeförhållandena inom det privata näringslivet samt olika marknadens företagsstruktur. Vidare skulle den undersöka "koncentrationen av makt och inflytande, dels sådant detta kan bedömas med ledning av --- formella förhållanden - innehav av styrelseuppdrag o. dyl. - dels bedömt mera praktiskt såsom en fråga om den reella maktens koncentration".

Utredningsuppdraget var således mycket vittomfattande och avsåg både makten över företagen och företagens makt över marknader. Genom tilläggsdirektiv i april 1971 fick koncentrationsutredningen i uppdrag att kartlägga också konsekvenserna för svensk ekonomi och ekonomisk politik av de internationella företagens växande roll.

Utredningen skulle vara oförhindrad att redovisa sina resultat etappvis. Så har också skett i sammanlagt fem betänkanden av vilka nr V avsåg ägande och inflytande inom det privata näringslivet (1967). I detta utlovades att utredningen i sitt kommande huvudbetänkande skulle sammanfatta huvudresultaten av de olika undersökningarna och diskutera vissa centrala frågeställningar.

Koncentrationsutredningen har nu arbetat i över 13 år, och det är snart 15 år sedan riksdagen begärde en utredning i syfte att klarlägga ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Det borde vara hög tid att den av riksdagen begärda utredningen slutföres och att riksdagen beredes tillfälle att diskutera utredningens slutsatser och att fatta de beslut som dessa föranleder.

Detta är desto mera angeläget som koncentrationstendenserna inom det privata näringslivet oerhört kraftigt tilltagit under dessa 15 år och de missförhållanden som föranledde riksdagsskrivelsen i hög grad skärpts.

Redan det av koncentrationsutredningen 1967 publicerade materialet visar en mycket stark koncentration av ägande och makt till ett litet antal finansgrupper. I dess undersökning utkristalliserades 17 ägargrupper, vilka år 1963 hade majoritetsintressen, dominerande eller starka minoritetsintressen i företag med 400 000 anställda i Sverige. Dessa företag svarade för

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Anmälan av
interpellationer*

36 % av industrins hela förädlingsvärde. Ägargrupperna hade intressen av ovannämnt slag i ca två tredjedelar av börsnoterade företag andra än dotterbolag, banker och försäkringsbolag. Av de 17 storfinsansgrupperna var 15 familjer och 2 finansieringsbolag knutna till storbanker.

Under de senaste tio åren har denna koncentrationsprocess ytterligare skärpts. Därtill har bl. a. bidragit den stora fusionen mellan Skandinaviska banken och Stockholms enskilda bank (från 1 januari 1972). Nya former har utvecklats för finanskapitalets kontroll över näringslivet. Storfinsansens makt har ökat.

I en nyligen publicerad undersökning (Veckans Affärer nr 1 1975) redovisas ytterligare data om denna koncentrationsprocess. "Makten och ägandet i det svenska näringslivet förskjuts mot toppen – maktkoncentrationen ökar", så sammanfattar tidskriften själv resultatet av sin undersökning. "Kapitalismen har stärkt sin makt", konstaterar LO:s tidning Aftonbladet. Några data ur Veckans Affärer som illustrerar processen:

De 25 största ekonomiska grupperna (företagsenheter, koncerner etc.) har drygt 1 miljon anställda i Sverige av totalt ca 2,7 miljoner anställda inom näringslivet. Det är ca 37 %. För tio år sedan var motsvarande relation 28 %. Koncentrationsgraden har alltså ökat med en tredjedel.

1942 hade företag i Sverige med mer än 500 anställda i genomsnitt 1 900 anställda, år 1964 2 500 och år 1973 3 600.

För företag med över 1 000 anställda är genomsnittstalen: år 1942 3 200, år 1964 3 800 och år 1973 5 300. På de senaste tio åren har genomsnittstorleken på storföretagen ökat med ca 40 % medan den under hela den föregående 20-årsperioden ökade med bara 18 %.

Totala antalet sysselsatta inom Sveriges näringsliv sjönk enligt Veckans Affärer mellan åren 1963 och 1973 med ca 243 000 personer, men vid de 25 största grupperna ökade det under samma tid med 183 000 personer.

Bortfallet av anställda i Sverige från det svenska näringslivet har delvis "kompenserats" genom att antalet anställda hos storföretagen i utlandet kraftigt ökat – med drygt 150 000 personer till 273 000. Den tilltagande koncentrationen inom svenskt näringsliv har alltså gått hand i hand med en ökad kapitalexport.

Anmärkningsvärd är Wallenberggruppens dominerande ställning inom det privata näringslivet (ca 400 000 anställda). De inom Wallenberggruppen anställda utgör närmare hälften (46 %) av alla vid de privata grupperna anställda bland "de 25, stora".

De 25 grupperna i Veckans Affärers undersökning utgör i själva verket en mycket heterogen samling. Där har sammanförts – på ett oegentligt sätt – privatkapitalistiska företag med företag ägda av staten, kommuner och landsting, konsumentkooperationen, lantbrukskooperationen och arbetarrörelsen. Den privata maktkoncentrationen är i verkligheten starkare än som framgår av siffrorna i Veckans Affärer. Anmärkningsvärt är emellertid att de icke-privata företagen under tioårsperioden stagnerat eller ökat antalet anställda med högst blygsamma siffror. Ökningen uppgår på tio år till endast 42 500 (till sammanlagt 451 000) eller med bara drygt 10 % och då svarar

lantbrukskooperationen och kommuner/landsting för halva tillväxten. Wallenberggruppens personal har samtidigt vuxit med över 50 % och totalt har de 25 grupperna ökat antalet anställda med över 35 %. Den icke-privata sektorn har alltså kraftigt sackat efter.

Den tilltagande koncentrationen av företagsenheter och kapital i det svenska näringslivet innebär också en koncentration av makt till ett litet fåtal personer. Det är en utveckling som står i skärande kontrast till demokratin ideal. Denna koncentration av kapital och makt skärper ytterligare avgörande motsättningar inom det svenska samhället. Medan produktionen antar en alltmera samhällelig karaktär behärskas de avgörande produktionsmedlen av en allt mindre grupp finanskapitalister. Motsättningen mellan folkets stora flertal, som utgöres av lönarbetare vilka tvingas sälja sin arbetskraft för att kunna leva, och det egendomsbesittande fåtalet framträder med allt större skärpa.

Det finns bara ett sätt att varaktigt och fullständigt lösa denna motsättning. Det är den väg som den socialistiska arbetarrörelsen alltid anvisat: att överföra de avgörande produktionsmedlen i folkets ägo. Detta måste vara arbetarrörelsens målsättning.

Denna målsättning utesluter inte utan förutsätter tvärtom omedelbar kamp mot monopolens och storfinansens makt. Utan denna ständiga kamp är det icke möjligt att samla arbetarklassens och folkets flertal för en politik som ställer en socialistisk samhällsomvandling på dagordningen. Monopol och storfinans måste bekämpas nu. Den striden kan icke uppskjutas till framtiden.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsministern Palme ställa följande frågor:

1. När kan koncentrationsutredningen tänkas ha fullgjort det uppdrag som innefattades i riksdagens skrivelse av den 10 maj 1960 samt i regeringens direktiv från november 1961 och april 1971?

2. Hur bedömer regeringen konsekvenserna av den starkt tilltagande koncentrationen av kapital och makt inom det privata näringslivet?

3. Vilken grundläggande politik avser regeringen att föreslå i syfte att bryta maktkoncentrationen inom näringslivet?

4. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta med anledning av den relativa stagnationen inom den statliga företagssektorn?

Nr 3 av herr *Enlund* (fp) till herr statsministern om avskaffande av kollektivanslutningen till politiskt parti:

”Individens rätt att fritt och självständigt välja politiskt parti är grundläggande för demokratin. Utskottet kan därför av principiella skäl inte acceptera kollektiv anslutning av människor till politiskt parti. Reservationsrätt för den enskilde förändrar ingenting av uppfattningen i denna demokratiskt grundläggande fråga.”

Ovanstående citat är hämtat ur den reservation angående kollektivanslutningen som fogades till konstitutionsutskottets betänkande nr 26 år

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Anmälan av
interpellationer*

1973 angående ny regeringsform och ny riksdagsordning. Reservationen bifölls av riksdagen med 167 röster mot 143. Samtidigt avvisade dock riksdagen tanken att lagstiftningsvägen komma till rätta med nuvarande missförhållanden. Riksdagen uttalade i stället den förhoppningen att det genom opinionsbildning mot kollektivanslutningen skall visa sig möjligt att förmå partierna att själva bringa detta förfarande ur världen.

Sedan riksdagen gjorde detta uttalande – det var den 6 juni 1973 – har flera fall av kollektivanslutning väckt stor uppmärksamhet. Det socialdemokratiska partidistriktet i Västmanlands län erhöll i mars 1974 ca 450 nya medlemmar genom beslut vid ett möte, där 17 personer röstade för kollektivanslutning och 14 personer röstade emot förslaget. I samband härmed ställde jag den 27 mars 1974 en enkel fråga till statsminister Palme, om han anser det riktigt – mot bakgrund av riksdagens uttalande angående kollektivanslutningen – att sådan anslutning fortfarande förekommer genom beslut som fattas med knapp majoritet vid fåtaligt besökta möten.

Frågan skulle – om gängse ordning följts – ha besvarats i början av april 1974. Den besvarades inte alls och blev därmed en av de få enkla frågor som inte besvarades under 1974 års riksdag.

Att frågan om kollektivanslutning till politiskt parti behåller sin aktualitet kan belysas med ännu ett par exempel. Våren 1974 kollektivanslöts ca 6 000 metallarbetare i Sandviken till det socialdemokratiska partiet. Beslutet fattades vid ett möte då endast ett par procent av medlemmarna var närvarande. I efterhand reserverade sig 546 medlemmar mot beslutet. Reservanterna torde sålunda ha varit omkring fem gånger så många som beslutsfattarna vid mötet.

Inom Tierps kommun tillfrågades hösten 1974 ca 1 800 metallarbetare – främst anställda i Söderfors – om de kunde acceptera kollektivanslutning. 90 % av de tillfrågade svarade nej. Socialdemokratin har en mycket stark ställning i Söderfors. Undersökningsresultatet kan därför inte tolkas som ett ställningstagande för eller emot ett politiskt parti. Däremot är det ett klart besked om att man ogillar en värvningsmetod som innebär att människor ansluts till ett parti utan att vara tillfrågade och oavsett deras politiska uppfattning.

I anledning av en motion behandlades frågan om kollektivanslutning på nytt i riksdagen den 7 november 1974. Riksdagen upprepade och skärpte sitt uttalande av den 6 juni 1973 och uttalade att riksdagen "förutsätter att det genom opinionsbildning mot kollektivanslutningen skall visa sig vara möjligt att förmå det parti som tillämpar denna ordning att medverka till att kollektivanslutningen avskaffas, så att som partimedlem endast registreras personer, som individuellt begär inträde i partiet. Ett avskaffande av kollektivanslutningen kan aldrig betraktas som ett ingrepp i fackförningarnas självbestämmanderätt."

Därmed har riksdagen två gånger sagt att den inte kan acceptera kollektivanslutning av människor till politiskt parti och att den förväntar sig att det parti som tillämpar detta förfarande självt skall bringa det ur världen.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd

att till herr statsministern framställa följande frågor:

1. Anser statsministern det riktigt – mot bakgrund av riksdagens uttalanden den 6 juni 1973 och den 7 november 1974 angående kollektivanslutning till politiskt parti – att sådan anslutning fortfarande förekommer?
2. Ämnar statsministern medverka till att avskaffa kollektivanslutningen till politiskt parti?

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Anmälan av
interpellationer*

Nr 4 av herr *Takman* (vpk) till herr utrikesministern om USA:s hållning till de oljeproducerande arabstaterna. m. m.:

I en intervju publicerad i *Business Week* (13 januari 1975) förklarade USA:s utrikesminister Henry Kissinger att han inte kunde utesluta en militär intervention mot oljeproducerande länder: "Jag säger inte att det inte finns några omständigheter under vilka vi inte skulle använda väpnad makt (not use force). Men det är en sak att använda den när det gäller en tvist om priserna. Det är en annan sak för den händelse det skulle bli ett verkligt stryppgrepp om den industrialiserade världen." Kissinger tillfrågades, om han inte var oroad beträffande Sovjetunionens reaktion till militära åtgärder mot oljeproducerande länder i Mellanöstern, och han svarade att "varje president som går till väpnad aktion i Mellanöstern utan att oroa sig över vad Sovjetunionen skulle göra måste vara våghalsig".

Intervjun blev känd den 2 januari (tidskriften utkommer en dryg vecka före sitt angivna utgivningsdatum). Följande dag upprepade Kissinger för pressen, enligt *International Herald Tribune* (4–5 januari), att han inte kunde säga att "det inte finns några omständigheter under vilka vi inte skulle använda väpnad makt". Enligt samma tidningsnummer hade Vita husets pressekreterare Ronald Nessen den 3 januari tillfrågats om också president Ford var av den uppfattningen att väpnat våld inte var uteslutet i händelse av en oljekris. Nessen svarade: "Presidenten har läst intervjun, och presidenten menar att utrikesministerns svar är ett mycket nyanserat svar beträffande en hypotetisk situation då endast det allvarligaste nödläge för den industriella världen skulle föreligga." Senare förklarade Kissinger, alljämt enligt samma nummer av *International Herald Tribune*, att "jag uttrycker presidentens åsikter". Sedan någon tid har denna kanonbåtsdiplomati förrespråkats i ännu klarare termer av tongivande talesmän för USA-imperialismen, såsom professor Robert Tucker i januarinumret av *Commentary* och Henry Kissingers tidigare ekonomiske rådgivare C. Fred Bergsten i en intervju för tidskriften *Foreign Policy*, refererad i *New York Times* (17 november 1974).

Att denna hotelsefulla politik mot de oljeproducerande arabstaterna kan omsättas i praktisk handling visar de militära operationer som utförs mot befrielserörelsen i sultanatet Oman. Brittiska officerare, iranska fallskärmsstrupper och jordanska ingenjörer kämpar för sultanen i den sydliga provinsen Dhofar, rapporterar en korrespondent från Oman i *International Herald Tribune* (6 januari 1975). Oman exporterar 14 miljoner ton olja om året. Provinsen Dhofar gränsar till Demokratiska folkrepubliken Yemen (Sydyemen),

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

Anmälan av interpellationer

vars framstegsvänliga regim självfallet inte ses med blida ögon av imperialisterna och deras marionetter i Mellanöstern.

Läget i detta område har allvarligt förvärrats och riskerna för ett storkrig får inte underskattas. Det är mot denna bakgrund som jag anhåller om kammarens tillstånd att till herr utrikesministern få ställa följande frågor:

1. Överväger regeringen att markera ett avståndstagande från USA-imperialismens aggressiva hållning till de oljeproducerande arabstaterna?

2. Har regeringen uppmärksammat den opinion som uttrycks i de oljeproducerande arabstaterna beträffande det internationella energiprogrammet ("oljeklubben"), som tillkommit på Henry Kissingers initiativ och står under USA:s ledning?

3. Drar regeringen – utifrån Kissingers uttalanden att militär intervention mot oljeproducerande länder inte är otänkbar – några slutsatser beträffande ändamålsenligheten av den överenskommelse om medlemskap i det internationella energiprogrammet, som den svenska regeringen undertecknade den 18 november 1974?

den 9 januari

Nr 5 av herr *Fågelsbo* (c) till herr finansministern om åtgärder mot inflationen:

Den nuvarande starka inflationen i praktiskt taget alla industriländer måste betraktas som en mycket allvarlig företeelse. Sverige hör inte till de länder som har drabbats allra hårdast under 1974, men utvecklingen inger ändå oro.

Att inflationen i så hög grad är internationellt betingad – genom att bl. a. råvaruprishöjningarna har fortplantats från land till land – gör det svårare för ett enskilt land att vidta effektiva motåtgärder. Meningarna är också delade om vilka åtgärder som i första hand bör sättas in för att förhindra eller tona ner fortsatta prisstegringar. Det bör dock vara möjligt att med målmedvetna insatser hålla tillbaka åtminstone en del av prisstegringarna även för ett land som Sverige med sitt starka beroende av den internationella handeln.

Finansministern gav vid flera tillfällen under 1960-talet uttryck för att en årlig inflation på ca 3 % kunde betraktas som rimlig för vårt land. Det senaste året har inflationen varit fyra gånger så hög. Det finns heller inga tecken på någon mer påtaglig dämpning.

Så kraftiga prisstegringar slår mycket hårt mot praktiskt taget alla grupper i samhället. Förlusterna för löntagare, pensionärer och banksparare är mest påtagliga. De vinster som egnahemsägare och andra fastighetsägare ibland anses kunna tillgodogöra sig på inflationen är dessutom oftast en chimär. Samhällsekonomiskt uppstår stora förluster bl. a. genom att investeringskapitalet i stor utsträckning dras till improduktiva objekt. Onormala värdestegringar kan på så sätt uppkomma på exempelvis konst och andra samlarobjekt.

Med hänvisning till vad som har anförts i interpellationen hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder anser finansministern bör vidtas för att bryta den för närvarande så förödande inflationsutvecklingen?

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Anmälan av
interpellationer*

Nr 6 av herr *Gustavsson* i Alvesta (c) till herr jordbruksministern om uppskov med det s. k. Bolmenprojektet:

Frågan om att via tunnel överföra vatten från sjön Bolmen i Småland – det s. k. Bolmenprojektet – har varit föremål för intensiva diskussioner under de senaste åren. Projektet har mött en mycket stark opinion från befolkningen i Bolmenbygden, bl. a. med hänsyn till de negativa effekter projektets genomförande skulle komma att få på naturmiljön. Under senare tid har också tveksamhet om och opinion mot projektet framkommit från de områden som skall förses med Bolmenvatten.

Det material som ligger till grund för projektets planläggning och beslut synes grunda sig på en betydande ökning av vattenkonsumtionen inom både hushållen och industrin beroende på våldsam befolkningsökning och industritillväxt inom det aktuella området. Projektet synes således grunda sig på ett material framtaget och prognostiserat under en tidsperiod då koncentrationsideologin var förhärskande inom samhällsplaneringen.

Under de senaste åren har dessa uppfattningar fått ge vika. Befolknings- och industrikoncentrationens negativa verkningar har mer och mer framstått såväl ur ekonomiska som ur sociala och miljömässiga synpunkter. Folkströmmarna är inte längre lika strida mot de större orterna. I vissa fall har de upphört eller vänt.

Enligt vad som framgått av pressuppgifter ställer sig nu flera Skånekommuner tveksamma till projektet, bl. a. på grund av de stora kostnader som dess genomförande kommer att medföra. Nya rön i fråga om grundvattentillgångarna i sydvästra Skåne har enligt uppgifter också framkommit. På grundval av nu tillgängliga uppgifter om förändrade förutsättningar beträffande befolkningsutvecklingen och vattenkonsumtionens utveckling, vilka ryckt undan grunden för Bolmenprojektets genomförande, baserat på tidigare kalkyler och prognoser, bör det vara ett allmänt och samhälleligt intresse att projektet uppskjuts i avvaktan på förnyade utredningar, grundade på aktuella förhållanden och nya utvecklingstrender. Därvid bör de nya rönen beträffande Skånes grundvattentillgångar samt de regionalpolitiska, miljömässiga och ekonomiska frågorna grundligt klarläggas.

Med hänvisning till vad jag anförut anhöll jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern få ställa följande fråga:

Är jordbruksministern beredd medverka till att Bolmenprojektets igångsättning uppskjuts i avvaktan på en grundlig utredning om vattentillgångar, konsumtionsbehov och kostnader?

Fredagen den
10 januari 1975

*Anmälan av
interpellationer*

Nr 7 av herr Olsson i Edane (s) till herr kommunikationsministern om skyldighet att bära hjälm vid färd med motorcykel:

Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport nr 8, Motorcykel- och mopedhjälm, med förslag om hjälm vid färd med motorcykel och moped hälsas med tillfredsställelse. Den är till sin karaktär jämförbar med lagen om bilbältestvång.

Enligt förslaget skall lagen om hjälm vid färd med motorcykel och moped tillämpas ett år efter antagandet för att informationen genom respitåret skall kunna få största möjliga genomslagskraft.

I remissutlåtande till kommunikationsdepartementet från Frivilliga motorcykelkårens riksförbund och från Trafikförsäkringsföreningen framhålls att tidsfristen anses nödvändig endast för mopedisterna. De kan behöva informeras under en längre tid.

Frivilliga motorcykelkårens riksförbund anser att lag om hjälm vid färd med motorcykel bör prioriteras före användningspåbud för mopedister, om det inte går att genomföra lagen samtidigt för båda trafikantkategorierna. Varje skyddshjälm är bättre än ingen hjälm alls, varför lagstiftning om hjälm vid färd med motorcykel bör införas till sommarsäsongen 1975, säger FMCK i sitt remissutlåtande.

Trafikförsäkringsföreningen framhåller att för mc-trafikanter är en omedelbar tillämpning av lagen motiverad. Den information som redan en längre tid riktats till dessa trafikanter är tillräcklig för att en lag om obligatorisk hjälmanvändning skall kunna träda i kraft redan under våren 1975.

Jag skulle vilja komplettera bilden något.

Av de svenska mc-förarna beräknas 90 % äga hjälm, och de flesta använder redan hjälm för det mesta. Det skulle således inte innebära några större svårigheter att få samtliga mc-trafikanter att skaffa hjälm och nå upp till en hundra procentig användningsgrad.

Fjollårets siffror över dödade och skadade mc-trafikanter är en skrämmande läsning. Under våren 1974 steg döds- och skadesiffrorna för den här trafikantkategorien med 200 % jämfört med år 1973. Dessa skrämmande siffror talar för sig. En hjälmlag bör införas med det snaraste.

Samtidigt inser jag svårigheterna att på detta stadium införa användningspåbud för mopedister. Även om det i och för sig är viktigt att även den kategorin skyddas (i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport påpekas att det inte så mycket är farten som fallet från fordonen som förorsakar skallskadorna – och det talar för hjälmtvång för mopedisterna) är det en realistisk tanke att kunna genomföra en lag för mopedister i år. Dels behövs sannolikt en längre informationskampanj för dem, dels behövs faktiskt en stor produktion av hjälmar – helst då av en typ som kan få godkänt märke även i framtiden – för Sveriges närmare 400 000 mopedägare.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till att lagstiftning om hjälm vid färd med motorcykel införes och utan respittid tillämpas så snart som möjligt och senast från sommaren 1975?

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Meddelande om
frågor*

§ 6 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 9 januari

Nr 1 av herr *Hedberg* (s) till herr justitieministern om höjning av ersättningen för nämndemannauppdrag:

Ersättningarna till de personer som har nämndemannauppdrag är enligt många uppfattning för låga.

Kommer justitieministern att under innevarande år föreslå någon höjning av ersättningarna till nämndemännen?

Nr 2 av fru *Hansson* (s) till herr socialministern om erkännande av den s. k. sjukhussjukan som yrkessjukdom:

Många som arbetar inom sjukvården drabbas genom smitta av den s. k. sjukhussjukan, en sjukdom som orsakas av stafylokocker, varbakterier, som kan ge sårinfektioner, bölder, urinvägsinfektioner och blodförgiftning. Sjukhussjukan är inte klassad som yrkessjukdom trots att den uppenbart borde vara det. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till herr socialministern:

Är socialministern beredd att vidtaga sådana åtgärder som är nödvändiga för att få stafylokockinfektionerna, "sjukhussjukan", erkända som yrkessjukdom för dem som arbetar inom sjukvården?

Nr 3 av herr *Sjöholm* (fp) till herr finansministern om planerna på ett system med definitiv källskatt:

Har regeringen övergivit planerna på att införa ett system med definitiv källskatt?

Nr 4 av herr *Sjöholm* (fp) till herr handelsministern om ransonering av vissa baslivsmedel för att lindra verkningarna av hungersnöden i världen:

Skulle en här i landet genomförd ransonering av vissa baslivsmedel väsentligt öka våra möjligheter att lindra verkningarna av hungersnöden i världen, och – om så är fallet – bör vi inte då skyndsamt införa en sådan ransonering?

Fredagen den
10 januari 1975

*Meddelande om
frågor*

Nr 5 av herr *Lövenborg* (vpk) till herr justitieministern om ramen för säkerhetspolisens rutinmässiga verksamhet:

I samband med att vänsterpartiet kommunisterna och Kommunistisk ungdom i Norrbotten begärt tillstånd för appellmöten i Kalix avslöjades att polismyndigheterna rutinmässigt rapporterar sådan normal politisk aktivitet till SÄPO. Det skedda måste betraktas som synnerligen allvarligt, inte minst mot bakgrund av upprepade försäkringar om SÄPO:s förändrade inriktning och om att all åsiktsregistrering har upphört. Enligt uppgifter i pressen har statsrådet Geijer begärt en snabbutredning av det skedda. Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga herr justitieministern:

Ligger det inom ramen för säkerhetspolisens verksamhet att rutinmässigt infordra uppgifter från den lokala polisorganisationen om vanlig politisk mötesverksamhet, är den begärda snabbutredningen verkställd, och vad är i så fall dess resultat?

Nr 6 av fru *Marklund* (vpk) till herr industriministern om en översyn av städbranschen:

De i motionen 70 vid 1974 års riksdag påtalade missförhållandena inom städbranschen med avseende på de anställdas löne- och arbetsvillkor m. m. föranledde riksdagen att ansluta sig till motionsyrkandet om en översyn av städbranschen. Arbetskonflikter under senare tid inom denna bransch har eftertryckligt understrukt behovet härav. Det har genom strejkaktionerna i malmfälten vidare visat sig att de statliga bolagen tydligen inte nåtts av – eller beaktat – givna rekommendationer om att städningen skulle bedrivas i egen regi. Mot bakgrund av det anförda får jag fråga herr industriministern:

Vill statsrådet uttala sig om vidtagna åtgärder i anledning av riksdagens uttalande om en översyn av städbranschen samt om de givna rekommendationerna till statliga myndigheter att bedriva städning i egen regi är avsedda att även gälla de statliga bolagen?

Nr 7 av herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr jordbruksministern om bättre skördeskadeskydd:

Skördeskadorna 1974 har enligt uppgifter i pressen beräknats till ca 20 miljoner kronor inom enbart Gävleborgs län. Skördeskadeersättningen har utgått med 3,5 miljoner kronor. Dessa siffror visar att skördeskadeskyddet inte är tillfredsställande utformat. Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga herr jordbruksministern:

Har statsrådet observerat hur otillräckligt skördeskadeskyddet visat sig vara, och avser statsrådet att vidtaga några åtgärder för att förbättra stödet till de vid förra årets skörd skadedrabbade jordbrukarna?

Nr 8 av herr *Hallgren* (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om rätt till tillträde till arbetsplats under pågående arbetskonflikt:

Under den pågående städerskestrejken vid Billinge i Skövde har de strejkande nekats tillträde till sin arbetsplats. Företaget har för att effektivt stoppa de strejkande från tillträde anlitat vaktpersonal utrustade med batonger. Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga herr arbetsmarknadsministern:

Anser statsrådet att arbetarna skall ha rätt till tillträde till arbetsplatsen under pågående konflikt? Om så är fallet, vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att förverkliga denna rättighet, och hur ser statsrådet på frågan om anlitande av privata vaktstyrkor för att skydda strejkbrytare under arbetskonflikt?

Nr 9 av herr *Fagerlund* (s) till herr kommunikationsministern om bättre samordning mellan de statliga transportföretagen:

Tänker kommunikationsministern vidtaga åtgärder för en bättre samordning mellan de olika statliga transportföretagen, så att servicen på glesbygden kan säkerställas?

Nr 10 av herr *Olof Johansson* i Stockholm (c) till herr utrikesministern om innebörden av neutralitetsförbehåll i avtal med den s. k. oljeklubben:

På vilket sätt skyddar ett neutralitetsförbehåll i anslutning till avtalet med den s. k. oljeklubben (ECG) tilltron till den svenska neutralitetspolitiken, när medlemslandet USA:s utrikesminister kräver att konsumentländerna inom ECG skall uppträda med gemensamt energipolitiskt program och som en enhet innan en konferens med producentländerna blir meningsfull och samtidigt hotar med våld mot oljeproducenterna för att säkra oljeförsörjningen?

Nr 11 av herr *Werner* i Malmö (m) till fru statsrådet Sigurdsen om bistånd med svenskt veteöverskott åt hungrande folk:

Vill statsrådet redogöra för vilka åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens beslut att bistå hungrande folk med svenskt veteöverskott?

Nr 12 av herr *Petersson* i Röstånga (fp) till herr kommunikationsministern om åtgärder för att bevara svenskt charterflyg:

Avser statsrådet att vidtaga några åtgärder för att bevara svenskt charterflyg?

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Meddelande om
frågor*

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Meddelande om
frågor*

Nr 13 av herr *Hermansson* (vpk) till herr utrikesministern om Sveriges diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnam:

I utrikesutskottets betänkande nr 10 år 1974 redogörs för förbindelserna mellan Sverige och Thieu-regimen i Saigon. Det konstateras att Sverige icke haft någon ambassadör ackrediterad i Saigon sedan 1967. Regeringens politik är numera att inte anmäla någon diplomatisk tjänsteman hos regeringen i Saigon. Ingen sydvietnamesisk ambassadör eller diplomatisk tjänsteman har mottagits i sin officiella egenskap i Stockholm sedan mitten av 1960-talet. Så långt utrikesutskottet. De vidtagna åtgärderna är ett framsteg. De bör fullföljas genom att regeringen deklarerar att den officiellt brutit med Thieu-regimen i Saigon och att varje förbindelse med denna regim upphört. Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga herr utrikesministern:

Vill utrikesministern deklarerar att den svenska regeringen officiellt brutit med Thieu-regimen i Saigon och att varje förbindelse med denna regim upphört?

Nr 14 av herr *Hermansson* (vpk) till herr utrikesministern om erkännande av Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering:

USA-imperialisternas och Saigonjuntans förbrytelser mot Parisavtalet gör att kriget i Sydvietnam fortfarande pågår. Det är därför nödvändigt att kräva att USA:s regering fullständigt och definitivt upphör med varje militärt engagemang och varje inblandning i Sydvietnams inre angelägenheter. USA-regeringen måste tvingas att strikt följa Parisavtalet. Det är också nödvändigt att Thieu-regimen internationellt isoleras. Det är en förutsättning för fred i Vietnam att Thieu-regimen försvinner och ersätts med en regering i Saigon som är beredd att korrekt tillämpa Parisavtalet om Vietnam och som förespråkar fred och nationell endräkt. Solidariskt stöd till PRR är å andra sidan det bästa sättet att främja Sydvietnams utveckling och trygga dess nationella oberoende. Ett erkännande av PRR som Republiken Sydvietnams rättmätiga regering är här ett viktigt bidrag. Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga herr utrikesministern:

När avser regeringen att erkänna Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering och upprätta fullvärdiga diplomatiska förbindelser med densamma?

Nr 15 av fru *Lundblad* (s) till herr statsrådet Lidbom om vidgad vårdnadsrätt för fader till utom äktenskapet fött barn:

Mot bakgrund av att man i lagstiftning och i diskussion i fackpress och andra massmedia allt starkare betonat faderns betydelse för barnets utveckling vill jag fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att öka möjligheterna för fäder till

utom äktenskapet födda barn, som sammanbor med barnet och dess moder, att få vårdnadsrätt på samma sätt som modern?

§ 7 Herr talmannen meddelade att propositionerna nr 1, 2, 5 och 7, berättelserna nr 1, 2 och 4 samt motionerna nr 1–67 skulle sättas sist på föredragningslistan för nästkommande sammanträde.

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 16.02.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 3

Fredagen den
10 januari 1975

*Meddelande om
frågor*